

Rezumat teză

Teza de abilitare cu titlul *Conservarea și restaurarea picturilor. O abordare interdisciplinară* prezintă repere ale parcursului meu profesional de la momentul absolvirii studiilor doctorale, în anul 2010, până în prezent. Pornind de la o pregătire academică de lungă durată, desfășurată în locul care reprezenta în anul 1996, singura secție dedicată exclusiv studiilor universitare în domeniul conservării și restaurării din țară, anume Secția de Conservare – restaurare a operelor de artă din cadrul Academiei de Arte din București, dezvoltarea mea profesională a integrat constant activități de cercetare, documentare și intervenție de restaurare cu activitățile didactice, desfășurată neîntrerupt încă din momentul absolvirii. Astfel, teza cuprinde într-un mod sintetic, principalele subiecte și studii de caz asupra cărora mi-am concentrat preocupările, cu scopul dezvoltării unor contribuții relevante în domeniul de specializare. Am structurat teza pe cele trei secțiuni reprezentative, cuprinzând realizările deja obținute în activitatea mea profesională (Secțiunea 1), direcțiile viitoare de dezvoltare a carierei (Secțiunea 2) și referințele bibliografice care susțin argumentarea tezei (Secțiunea 3). Prima secțiune cuprinde la rândul ei cele trei paliere de dezvoltare profesională: rezultatele cercetării științifice, activitatea de restaurator și o sinteză a activității academice.

În prima parte a secțiunii I, am argumentat importanța interdisciplinarității în fundamentarea intervențiilor de conservare și restaurare. Dezvoltarea unei abordări științifice a domeniului, accelerată în ultima jumătate de secol de evoluția rapidă a noilor tehnologii, inclusiv tehnologia informației și a inteligenței artificiale, a oferit un suport semnificativ în diversificarea posibilităților de cercetare a operelor de artă. Primul capitol al acestei secțiuni sintetizează rezultatele obținute din această perspectivă a contribuției pe care cercetarea interdisciplinară o aduce asupra cunoașterii operei de artă în dimensiunea sa materială și estetică, precum și în procesul de conservare și restaurare, prezentate în contextul unor studii de caz. Capitolele 1A.1 – 1A.2.3. derulează sintetic rezultatele din domeniul analizei tehnologice a operei de artă. Dintre acestea, folosirea metalelor prețioase în pictura altarelor poliptice din Transilvania rămâne una din temele recurente de cercetare pe care le-am abordat de-a lungul carierei profesionale și ale cărei rezultate au facilitat includerea tehnicilor artistice transilvănene în discursul istoriografic occidental.

Analiza și reconstituirile tehnologice ale creațiilor artistice devin elemente esențiale pentru stabilirea strategiei și a metodologiei de conservare – restaurare. Cercetările legate de dimensiunea etică a intervenției de restaurare ocupă un spațiu generos al activității mele profesionale, iar rezultatele obținute sunt prezentate la capitolul 1A.3. O parte dintre acestea au fost prilejuate de participarea mea în proiecte de cercetare dedicate problematicii conservării artei contemporane și nu numai, ocazie cu care am putut aprofunda perspective ale artiștilor contemporani asupra conservării în timp a propriilor lor creații.

O altă direcție de cercetare abordată o reprezintă conservarea materialelor sensibile din componența operelor de artă aflate într-un mediu impropriu care, inevitabil, va duce la o deteriorare constantă a operelor (capitolul 1A.4.). Printre studiile de caz care au făcut obiectul cercetărilor personale, bisericile de lemn cu decorație pictată reprezintă o categorie aparte. În cei peste 25 de ani de activitate în domeniu, am avut ocazia de a contribui prin intervenții de urgență, sau prin restaurări complexe la conservarea a nouă biserici de lemn și am studiat degradările specifice de la un număr de peste 40 de biserici din județele Vâlcea, Hunedoara,

Sibiu, Cluj, Mehedinți. Impactul acestor cercetări a inclus, pe lângă semnalarea acestor probleme de conservare în cadrul manifestațiilor științifice și prin publicații, adoptarea unor strategii adecvate de intervenție, monitorizare și conservare pe termen lung, care să fie implementate nu doar de specialistul restaurator, ci mai ales de gestionarul monumentului.

În completarea componentei de cercetare din activitatea mea profesională am prezentat problematica biodeteriorării din monumentele istorice, argumentând necesitatea unei abordări interdisciplinare, ce poate avea loc doar printr-o coordonare constantă a echipei de restaurare cu expertul biolog. De-a lungul activității profesionale am intervenit asupra aspectelor de conservare de natură biotică urmând un protocol de lucru în etape, pe care l-am dezvoltat și adaptat în permanență la condițiile proiectului. La dezvoltarea acestui protocol a contribuit și experiența acumulată ca membru în echipe interdisciplinare în cadrul unor proiecte naționale de cercetare dedicate problemei biodeteriorării, începând cu primii ani de activitate profesională. Trapeza Mănăstirii Hurezi, cu o pictură murală afectată de colonii de bacterii carotenoide, este unul din cazurile care au făcut obiectul cercetărilor mele ca parte a echipei proiectului EXMOD BP. Rezultatele obținute au contribuit la evaluarea științifică a stării de conservare și stabilirea tratamentului de decontaminare.

Complementar activității de cercetare, cea de-a doua parte a primei secțiuni prezintă câteva studii de caz pe care le consider relevante pentru activitatea mea profesională în domeniul conservării – restaurării patrimoniului imobil. De-a lungul activității mele am avut ocazia de a interveni atât pe picturi parietale executate în tehnici diferite (frescă, ulei, tempera sau tehnică mixtă) conservate *in situ*, cât și pe bunuri de patrimoniu mobil sau fragmente de pictură murală extrase. În două proiecte am coordonat extragerea unor astfel de picturi în vederea strămutării bisericilor, soluție considerată singura posibilitate de a asigura conservarea pe termen lung a monumentele respective. Este vorba despre biserica de lemn din sat Sălciva, jud. Hunedoara, în prezent relocată în Slobozia și de biserica de lemn din Pietrari, cătun Anghelești, strămutată în Muzeul Satului Vâlcean din Bujoreni, jud. Vâlcea, ambele prezentate în lucrare. Cea mai mare parte a activității profesionale pe picturi parietale a fost desfășurată pe monumente clasate în lista monumentelor istorice, clasa A și B, ca membru în echipele de restaurare, ca autor / coautor al proiectelor de restaurare sau coordonator al lucrărilor. În contextul tezei, din totalitatea proiectelor de restaurare în care am fost implicată, am selectat câteva proiecte pe care le consider relevante și care m-au marcat profesional.

În cea de-a treia parte a primei secțiuni prezint cadrul de dezvoltare a carierei academice, desfășurat pe parcursul celor peste 25 de ani de activitate în cadrul Departamentului de Conservare și Restaurare al Universității Naționale de Arte din București. Activitățile de cercetare, restaurare și de predare s-au completat și s-au potențat reciproc de-a lungul întregii cariere academice. Competențele profesionale dobândite în cadrul activității universitare au fost consolidate și dezvoltate prin participarea la cursuri de specializare desfășurate în România și în străinătate, stagii de documentare în Marea Britanie, Ungaria, Cehia, Italia, Franța, Germania, Malta și Turcia și prin dezvoltarea de conexiuni profesionale și schimburi de experiență cu specialiști din domeniu. În activitățile de predare am dezvoltat teme ca structura picturilor pe lemn, analiza tehnologică a picturilor pe lemn, tehnici de poleire, tratarea plastică a suprafețelor poleite, tehnici artistice utilizate în pictura pe panou și lemn policrom desfășurate sub forma unor reconstituiri tehnologice menite să consolideze înțelegerea noțiunilor teoretice dar și ca mijloc de identificare a anumitor detalii plastice din structura picturilor. Cursurile de metodologia conservării și restaurării picturilor pe lemn au abordat operațiunile principale

desfășurate mai întâi pe modele suport, urmând ca pe măsură ce studenții deprind abilitățile necesare, aceștia să participe la proiectele de restaurare ale departamentului. În acest scop, teza prezintă proiectele educaționale la care am contribuit sau pe care le-am coordonat, care au oferit studenților oportunități complementare studiilor de semestru. La nivelul studiilor masterale, implicarea mea a constat în teme de cercetare aplicate picturilor pe lemn. Adicional, cursul de Cercetare, evaluare, proiectare în conservarea – restaurarea operelor de artă familiarizează studenții cu cerințele elaborării proiectelor de restaurare, în acord cu standardele profesiei implementate de Ministerul Culturii și le dezvoltă abilitățile practice de cercetare coordonate în baza unui protocol de lucru.

O componentă importantă a dezvoltării academice prezentată în această parte a tezei o reprezintă responsabilitățile administrative și manageriale care s-au diversificat în timp direct proporțional cu implicarea mea în structurile decizionale ale universității. Mai întâi ca secretar al Catedrei de Conservare – restaurare, apoi ca membru în Consiliul departamentului, membru în Senatul universității, membru în Comisia de etică a universității, ulterior în Comisia de Calitate a universității, iar în ultimii ani ca Prodecan și Decan al Facultății de Istoria și Teoria Artei. Toate aceste activități, desfășurate gradual, au contribuit la dezvoltarea capacității manageriale adaptate specificului educațional și de cercetare al universității.

Secțiunea a II-a a tezei indică perspectivele de dezvoltare profesională pe care le am în vedere în continuarea parcursului meu profesional de până acum. În activitatea didactică îmi propun actualizarea permanentă și extinderea tematicii disciplinelor abordate la nivelul studiilor de licență și master, astfel încât să răspundă nevoilor de diversificare semnalate de studenți. Voi urmări în continuare dezvoltarea oportunităților de practică pentru studenți în cadrul șantierelor școală de restaurare sau prin parteneriate cu muzee și centre de restaurare de prestigiu. Sesiunile de prezentări demarate în anii universitari precedenți, susținute de specialiști din domeniul conservării și restaurării și din domenii conexe se vor consolida în formatul unui program anual de conferințe intitulat „Zilele patrimoniului la UNArte”, pentru care urmăresc să atrag fonduri suplimentare. *Zilele patrimoniului la UNArte* vor deveni o platformă de cunoaștere pentru studenți, complementară disciplinelor oferite prin curriculum universitar. Extinderea colaborărilor internaționale se află de asemenea în proiectul meu de dezvoltare academică. Îmi propun ca în baza experienței de cercetare acumulată de-a lungul carierei profesionale să pot oferi expertiză și coordonare studenților doctoranzi, în domeniul meu de specializare. Experiența de lucru în echipe pluridisciplinare naționale și internaționale, experiența în organizarea campaniilor de cercetare, a activităților de publicare, practica de specialitate reprezintă o bază consistentă care poate veni în sprijinul dezvoltării proiectelor de cercetare doctorală.

Dezvoltarea activităților didactice va putea fi susținută doar printr-o consolidare continuă a infrastructurii de cercetare din cadrul departamentului și al Centrului de Cercetare în Conservare și Restaurarea Operelor de Artă. Integrarea tehnologiilor AI în analiza, reconstrucția și conservarea patrimoniului a devenit una dintre cele mai interesante direcții de cercetare din domeniu, pe care urmăresc să o aprofundez în continuare. În acest sens, eforturile mele vor fi pentru o dezvoltare a proiectelor de cercetare în care studenții masteranzi și doctoranzi să poată avea o implicare mai consistentă. Atragerea de fonduri suplimentare prin proiecte de cercetare finanțate de stat sau din fonduri private vor ocupa un palier important în activitățile manageriale viitoare.

În final îmi propun o intensificare a eforturilor de publicare a rezultatelor obținute. Rapoartele de cercetare care stau la baza proiectelor de restaurare elaborate în activitatea profesională dar și în cadrul departamentului constituie o bază documentară utilă din perspectiva studiilor de istoria artei, istoria tehnicilor de pictură și a unor intervenții viitoare de restaurare. Aceste date merită publicate fie sub forma unor baze de date disponibile online dar și sub formă de volume monografice, studii și rapoarte de cercetare sau repertorii de tehnică.

Semnătura candidatului

Lect. univ. dr. Cristina Serendan

A handwritten signature in dark blue ink, appearing to read 'Serendan', with a long horizontal flourish extending to the right.